

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการหารูปแบบการเลี้ยงสัตว์ในระบบอินทรีย์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้สมาชิกเกษตรอินทรีย์อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา จังหวัด โดยมียัตถุประสงค์ในการศึกษา 4 ข้อ ทีมวิจัยได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ จึงสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกเกษตรอินทรีย์ อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาศถานการณ์การเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกเกษตรอินทรีย์ การศึกษการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกอยู่ 6 ชนิด คือ หมู, วัว, ควาย, ปลาตะเพียน, เป็ดไข่และไก่ โดยไก่จะศึกษาไก่บ้านและไก่ไข่ มีประเด็นที่ศึกษาคือ ชนิดสัตว์ที่เลี้ยง ปริมาณสัตว์ที่เลี้ยง จำนวนคนเลี้ยง วิธีการเลี้ยง การลดต้นทุนด้านอาหาร และการนำเอามูลสัตว์มาทำปุ๋ยคอก ทำให้เข้าใจสถานการณ์การเลี้ยงสัตว์และวิธีการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดของสมาชิกเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้น และได้มีการศึกษาข้อมูลในด้านเชิงปริมาณและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกเกษตรอินทรีย์ทั้ง 3 อำเภอ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 41 ราย เป็นสมาชิกที่มีการเลี้ยงไก่บ้านมากที่สุดจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 48.78 รองลงมาคือวัวจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 เลี้ยงปลาจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 29.26 เลี้ยงควายจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 14.63 เลี้ยงเป็ดไข่จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.19 และสุดท้ายคือเลี้ยงหมูที่มีสมาชิกเลี้ยงน้อยมากที่สุด ซึ่งมีสมาชิกเลี้ยงจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9.78

2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเลี้ยงสัตว์ของฐานสมาชิกเกษตรอินทรีย์อินทรีย์ อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา

ได้ศึกษาข้อมูลแหล่งเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจาก ธกส. ตามโครงการลดพื้นที่ทำนา เพิ่มพื้นที่เลี้ยงสัตว์ ที่มีการร่วมมือกับปศุสัตว์สัตว์ โดยมีการปล่อยเงินกู้ให้เกษตรกรจำนวน 250,000 บาท และมีหน่วยงานรัฐมาสนับสนุนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ภายในจังหวัดยโสธรเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ซึ่งจะให้แม่พันธุ์มารายละ 50 ตัว และมีการขอรับรองมาตรฐาน มกษ.9000 ที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตไข่กับทางบริษัทพวงเพชร ส่วนการศึกษาเรื่องตลาดสัตว์เศรษฐกิจทั่วไปพบว่า การเลี้ยงวัวมีตลาดรองรับมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น เพราะวัวมีรูปแบบการเลี้ยงเพื่อส่งให้สหกรณ์หนองสูง ซึ่งเป็นโคขุนพันธุ์ชาร์โรเลส์, แองกัสและวากิว โดยให้ราคาตามคุณภาพของไขมันแทรกในวัว รูปแบบที่สองคือการเลี้ยงวัวเพื่อส่งประเทศเวียดนาม โดยมีพ่อค้าคนกลางเริ่ม

ขยายตลาดมาทางภาคอีสานในอำเภอห้วยใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นการเลี้ยงโคขุนพันธุ์บราห์มัน ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นบ้าน และรับซื้อในราคากิโลกรัมละ 190 บาท หรือขึ้น-ลงได้ตามราคาตลาดวัวทั่วไป และจะต้องมีวัวจำนวน 20 ตัวหรือ 1 รถพ่วงในการรับซื้อแต่ละครั้ง สัตว์ที่มีความต้องการของตลาดอีกชนิดหนึ่งคือไก่บ้าน เพราะเกษตรกรทั่วไปนิยมรับประทานเนื้อไก่บ้านมากกว่าไก่เนื้อ และจะมีความต้องการมากในช่วงฤดูกาลทำนา ซึ่งมีราคาซื้อที่หน้าฟาร์มอยู่ที่กิโลกรัมละ 80-90 บาท

3. ศึกษาการเลี้ยงสัตว์ในระบบอินทรีย์ภายในประเทศ และระบบอินทรีย์สากล

ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของจังหวัดยโสธร ที่มีรับรองมาตรฐานของ มกษ.9000 (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์)ของหน่วยงานมกช. (มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ) ซึ่งเริ่มดำเนินการขอรับรองและจัดส่งไก่ให้เกษตรกรเลี้ยงในวันที่ 24 สิงหาคม 2559 และผ่านการรับรองมาตรฐานจำนวน 76 รายและกลุ่มผลิตอาหารสัตว์ 1 กลุ่มคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรธรรมชาติหนองยอ ซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ต้องซื้ออาหารจากกลุ่มนี้เท่านั้นและ ในปี พ.ศ.2560 เกษตรกรที่เลี้ยงต้องผ่านการอบรมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ และมีการขยายการเลี้ยง ในปี พ.ศ.2561 ให้ครบ 100 รายเพื่อเป็นเกษตรกรต้นแบบ การศึกษาหน่วยงานที่ให้การรับรองมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์อยู่ 3 หน่วยงานคือ มกช.,ระบบชุมชนรับรอง PGS และมกท. โดยมาตรฐานที่ได้รับคือ มาตรฐาน มกช.9000 และมาตรฐาน IFOAM ตามลำดับ ซึ่งการศึกษามาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์ในครั้งนี้ ผ่านกระบวนการศึกษาข้อมูลตามอินเทอร์เน็ตและข้อมูลมือสอง ผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนในการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์นั้นมีกระบวนการที่หลากหลาย และจะต้องทำเป็นวงจรอินทรีย์ทั้งระบบ ตั้งแต่การสร้างโรงเรือนที่เป็นมิตรต่อระบบนิเวศ ไม่เปื้อนเปื้อนสัตว์หรือสิ่งแวดลอม การคัดเลือกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่จะนำมาเลี้ยง การดูแลให้อาหาร การป้องกันและรักษาโรคสัตว์เลี้ยง การนำน้ำเสียจากฟาร์มมารดหญ้าในแปลงเพื่อให้เป็นอาหารสัตว์ การนำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยคอกในแปลงเกษตร หรือนำไปใส่เพื่อบำรุงดินในแปลงหญ้าเพื่อเป็นอาหารให้สัตว์เลี้ยงได้ และทุกขั้นตอนกระบวนการ จะต้องมีการบันทึกกิจกรรมที่ทำต่อสัตว์เลี้ยงเหล่านั้น เพื่อเป็นเอกสารในการรอตรวจรับรองจากหน่วยงานที่เข้ามามีการตรวจรับรองต่อไป ซึ่งภายในประเทศไทย ยังมีบริษัทที่มีการขอรับรองมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์น้อย เพราะมองว่าการเลี้ยงสัตว์อินทรีย์เป็นเรื่องที่ยากและกระบวนการตรวจรับรองก็มีการตรวจที่ละเอียดและยุ่งยากมากกว่าการขอรับรองการปลูกพืช เช่น ข้าว พืชหลังนา เป็นต้น

4. เพื่อให้ได้รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ในระบบอินทรีย์เพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

จากการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมด ทีมวิจัยและคนในชุมชนจึงได้มีการออกแบบกระบวนการในการสร้างรูปแบบการเลี้ยงสัตว์ในระบบอินทรีย์เพื่อเพิ่มรายได้ให้สมาชิกเกษตรกรอินทรีย์อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ

1. ศึกษาดูงานการเลี้ยงโคขุนเพื่อส่งสหกรณ์หนองสูง อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร และการเลี้ยงไก่บ้าน
2. ส่งเสริมให้สมาชิกปลูกพืช ที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์อินทรีย์
3. การทดลองผสมสูตรอาหารสัตว์อินทรีย์เอง
4. สร้างมาตรฐาน PGS เพื่อรับรองผลผลิตสัตว์อินทรีย์ภายในกลุ่ม
5. ทำงานร่วมกับภาคีภายในจังหวัด เพื่อทดลองหาตลาดทางเลือก เช่น ตลาดเขียว

คณะผู้จัดทำ